

Correctievoorschrift VMBO-GL en TL

2026

tijdvak 1

economie CSE GL en TL

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 tot en met 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goedgekeurd worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommitteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

Toelichting status correctievoorschrift

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

Verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector)

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

Toelichting aanvullingen op het correctievoorschrift

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking:

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout:

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen. Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de n-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken.

Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van twee scorepunten voor het geheel van de open vragen.

Antwoorden in geldbedragen dienen te worden afgerond op twee cijfers achter de komma en ook met twee cijfers achter de komma te worden genoteerd, tenzij anders gevraagd in de opgave. Bij hele geldbedragen hoeven er geen cijfers achter de komma genoteerd te worden.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Meer uit je geld halen

1 maximumscore 2

- (1) niet
- (2) rekenmiddel
- (3) creditrente

indien drie antwoorden juist	2
indien twee antwoorden juist	1
indien een of geen antwoord juist	0

2 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- $€ 44.900 \times 0,12 = € 5.388$ 1
- $€ 9.000 - € 5.388 = € 3.612$ 1

3 D

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste verklaring:

De reële rente kan negatief zijn als de inflatie hoger is dan de (nominale) rente.

5 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- sparen: $\text{€ } 10.000 \times 1,01^3 = \text{€ } 10.303,01$ 1
- beleggen: $\frac{\text{€ } 10.000}{\text{€ } 500} \times \text{€ } 775 = \text{€ } 15.500$ 1

Kledingdumping in Ghana

6 B

7 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:

$(430 \text{ miljoen} \times 0,05) - 1,3 \text{ miljoen} = 20,2 \text{ miljoen stuks}$

8 maximumscore 2

- (1) de vraag naar
- (2) het aanbod van
- (3) verbetert

indien antwoord (1) en antwoord (2) juist 1

indien antwoord (3) juist 1

9 B

10 maximumscore 2

voorbeelden van een protectiemaatregel met een juiste uitleg:

- invoerrecht / importheffing 1
- Door deze protectiemaatregel wordt de import van kleding uit westerse landen duurder. (Dit is nadelig voor de consument in Ghana.) 1

of

- invoerquotum / contingentering 1
- Door deze protectiemaatregel wordt het aanbod van kleding uit westerse landen kleiner en dus is er minder keuze. (Dit is nadelig voor de consument in Ghana.) 1

Opmerking

Het tweede scorepunt alleen toekennen als het een logisch gevolg is van de protectiemaatregel.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Benzineprijs stijgt verder

11 maximumscore 2

- (1) motorrijtuigenbelasting
- (2) houderschapsbelasting

indien twee antwoorden juist	2
indien een antwoord juist	1
indien geen antwoord juist	0

12 maximumscore 1

voorbeeld van een juist doel:

De overheid wil het gebruik van goederen die slecht zijn voor de volksgezondheid terugdringen / afremmen.

13 maximumscore 2

voorbeelden van een juiste berekening:

- $\frac{€ 2,43}{15} = € 0,162$ per km
 $€ 0,162 + € 0,32 = € 0,482$ per km 1
- $9.540 \text{ km} \times (€ 0,482 - € 0,19) = € 2.785,68$ 1
- of
- $\frac{9.540 \text{ km}}{15} = 636$ liter benzine, $636 \times € 2,43 = € 1.545,48$
overige kosten: $9.540 \times € 0,32 = € 3.052,80$ +
totale kosten $€ 4.598,28$ 1
- vergoeding van werkgever: $9.540 \times € 0,19 = € 1.812,60$
zelf betalen: $€ 4.598,28 - € 1.812,60 = € 2.785,68$ 1

14 B

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Brainport Eindhoven

15 maximumscore 1

- (1) loonkosten per product
- (2) een betere arbeidsverdeling

indien twee antwoorden juist 1
indien een of geen antwoord juist 0

16 F

17 maximumscore 2

voorbeelden van een juiste berekening:

- beroepsbevolking: $590.000 - 164.000 = 426.000$
 $\frac{426.000}{100} \times 3,5 = 14.910$ werklozen 1
- $14.910 + 33.000 = 47.910$ beschikbare arbeidskrachten 1
of
- $\frac{411.090}{96,5} \times 3,5 = 14.910$ werklozen 1
- $14.910 + 33.000 = 47.910$ beschikbare arbeidskrachten 1
of
- $590.000 - 164.000 - 411.090 = 14.910$ werklozen 1
- $14.910 + 33.000 = 47.910$ beschikbare arbeidskrachten 1

18 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste verklaring:

Door de hogere loonkosten stijgen de (overige) bedrijfskosten en zullen de verkoopprijzen ook gaan stijgen (waardoor de concurrentiepositie verslechtert).

19 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste uitleg:

Brainport Eindhoven krijgt hierdoor meer werknemers uit de regio met de juiste competenties (waardoor vraag en aanbod beter op elkaar aansluiten).

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Energiearmoede

20 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste berekening:

- $\frac{€ 1.500}{100} \times 130 = € 1.950$, haar besteedbaar inkomen is laag (€ 1.720)
- $\frac{€ 1.720}{€ 1.500} \times 100\% = 114,7\%$ en dus onder de 130%

Opmerking

De berekening en conclusie moeten genoemd zijn voor het scorepunt.

21 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:

$$\frac{€ 179 + € 45}{€ 1.720} \times 100\% = 13\%$$

Opmerking

Een andere manier van afronden ook goed rekenen.

22 maximumscore 1

- (1) groter
- (2) minder lang

indien twee antwoorden juist

1

indien een of geen antwoord juist

0

23 B

24 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:

$$€ 62,52 \times 84 = € 5.251,68$$

$$€ 5.251,68 - € 5.000 = € 251,68$$

25 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste reden:

- Door een betere isolatie van woningen zal er minder energie gebruikt worden, wat beter is voor het milieu.
- Door energiebesparende maatregelen neemt het gebruik van fossiele brandstoffen af, waardoor er minder uitstoot is van schadelijke stoffen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Bakkerij in nood

26 B

27 D

28 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:

$$\frac{€ 45.000}{50.000} + € 0,70 = € 1,60$$

29 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste uitleg:

- De vaste kosten van een supermarkt kunnen over meer producten worden verdeeld. 1
- Hierdoor is de kostprijs per brood lager, waardoor de verkoopprijs per brood ook lager is. 1

30 maximumscore 2

voorbeelden van een juiste berekening:

- omzet: € 190.000
- inkoopwaarde: € 190.000 × 0,50 € 95.000
- personeelskosten: € 190.000 × 0,25 € 47.500
- huisvestingskosten: € 190.000 × 0,15 € 28.500
- overige kosten: € 190.000 × 0,25 € 47.500 – 1
- nettoresultaat: – € 28.500 1
- of
- totale kosten in % van omzet: 50% + 25% + 15% + 25% = 115% 1
- 100% omzet – 115% kosten = 15% verlies
- nettoresultaat: € 190.000 × 0,15 = € 28.500 verlies 1

31 maximumscore 1

voorbeeld van een juist voordeel:

Bij een bv is bakkerij Van de Ven niet privé-aansprakelijk voor de schulden (bij een eenmanszaak wel).

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Maaltijd-bezorgbedrijven

32 C

33 maximumscore 2

voorbeelden van juiste voordelen:

- Stefano kan zijn eigen tijd indelen.
- Stefano kan zelf bepalen welke opdrachten hij wel of niet aanneemt.
- Stefano kan een hoger uurloon vragen.

per juist voordeel 1

34 maximumscore 1

(1) WIA-uitkering

(2) pensioen

indien twee antwoorden juist 1

indien een of geen antwoord juist 0

35 D

36 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- rente: € 16 miljoen $\times$ 0,075 = € 1,2 miljoen 1
- belastingvoordeel: € 1,2 miljoen $\times$ 0,25 = € 0,3 miljoen 1

37 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste verklaring:

- De overheid krijgt minder belastingen binnen en kan dus ook minder uitgeven (aan collectieve goederen).
- De inwoners van Nederland moeten meer belasting betalen om het voorzieningenniveau in Nederland op hetzelfde niveau te houden.
- De inwoners van Nederland moeten meer belasting betalen om de overheidsinkomsten op hetzelfde peil / niveau / bedrag te houden.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aardgas uit Noorwegen

38 maximumscore 2

- (1) groter
- (2) abstracte
- (3) gestegen

indien drie antwoorden juist	2
indien twee antwoorden juist	1
indien een of geen antwoord juist	0

39 A

40 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste verklaring:

- Nederland moet (door de wisselkoersdaling van de euro) meer euro's betalen voor dezelfde hoeveelheid Noorse kronen.
- Er moeten meer euro's betaald worden (door de wisselkoersdaling van de euro) voor dezelfde hoeveelheid aardgas.

41 B

42 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste verklaring:

Door de hoge aardgasprijs stappen mensen over op wind- / zonne-energie, wat zorgt voor een lagere CO₂-uitstoot (waardoor eerder de klimaatdoelstellingen kunnen worden behaald).

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Cito gebruikt deze gegevens voor de analyse van de examens. Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 22 mei te accorderen.

Ook na 22 mei kunt u nog tot en met 10 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

Tweede tijdvak

Ook in het tweede tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw tweede-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

6 Bronvermeldingen

Energiearmoede

bron 5 verduurzamingnederland.nl

alle andere bronnen Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2026